

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteisaluelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhteisaluelakia. Yhteisaluelakiin esitetään lisättäväksi säännökset, joiden nojalla osakaskuntien kokouksiin olisi mahdollista osallistua myös etänä, tietoliikenneyhteyden ja teknisen apuvälineen avulla. Lisäksi esitettävät lainmuutokset selkeyttäisivät yhteisaluelain terminologiaa ja erityisesti osakaskunnan kokousta koskevaa sääntelyä. Laissa oleviin viittaussäännöksiin tehtäisiin myös muussa lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten edellyttämiä teknisiä muutoksia.

Esitys toteuttaisi pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjausta yhteisaluelain uudistamisesta osakaskuntien yhdistämistoimitusten edistämiseksi, etäkokousten mahdollistamiseksi ja osakkaiden tasapuolisen kohtelun parantamiseksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan .

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
3 Tavoitteet	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	7
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	7
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	7
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	8
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	8
6 Lausuntopalaute	9
7 Säännöskohtaiset perustelut	9
8 Voimaantulo	14
9 Suhde muihin esityksiin.....	14
9.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	14
9.2 Suhde talousarvioesitykseen	14
9.3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	14
LAKIEHDOTUS	17
yhteisäluelain muuttamisesta	17

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Orpon hallitusohjelmaan, jaksoon “kotimaisen kalan kulutus nousuun”, on kirjattu yhteisäluelain uudistaminen osakaskuntien yhdistämistoimitusten edistämiseksi, etäkokousten mahdollistamiseksi ja osakkaiden tasapuolisen kohtelun parantamiseksi. Kiinteistörekisteriin merkittyjen kalastusoikeuksien omistajien omaisuuden suojaa esitetään lisäksi vahvistettavaksi.

Etäosallistumismahdollisuus osakaskunnan kokoukseen sekä kokouksen järjestäminen täysin etäosallistumiseen perustuen tarjoavat käyttökelpoisen vaihtoehdon perinteiselle kokoukselle yhteisen alueen päätöksenteon järjestämiseksi ja osakkaiden osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi. Tietoliikenneyhteyksien ja kokouspalveluiden kehitys viime vuosina on ollut nopeaa. Lisäksi osakaskuntien ja osakkaiden valmiudet ja osaaminen näiden palveluiden käyttämiseen kehittyivät osaltaan voimakkaasti covid-19-epidemian aikana, jolloin kokoontumisrajoitukset ja muut viranomaissuosituksot sekä karanteenimääräykset aiheuttivat esteitä osakaskuntien osakkaiden fyysiseen läsnäoloon perustuen pidettävien kokousten järjestämiselle. Osakaskuntien toiminnan mahdollistamiseksi rajoitusten aikana on laeilla 301/2020 ja 497/2021 (HE 48/2020 vp ja HE 36/2021 vp) kyseisenä aikana väliaikaisesti säädetty muun muassa yhteisäluelain mukaisten kokousten järjestämisestä sähköisesti.

Etäosallistumisen mahdollistamiseen ja etäkokousten sallimiseen myös normaaliaikoina on nyky-yhteiskunnassa perusteltu tarve. Uusien päätöksentekotapojen käyttämisen hyvät käytännöt ovat edelleen kehittymässä ja kehitystä voidaan edistää hyväksymällä tällaiset osallistumisen ja päätöksentekotavat lainsäädännössä. Uusien toimintamallien toteuttamisessa on ennen kaikkea otettava huomioon osakkaiden käytössä perinteisessä kokouksessa olevien oikeuksien toteutuminen ja se, että valittavan päätöksentekomenettelyn ei pidä vaikuttaa epätasa-arvoistavasti vaikutusmahdollisuuksien jakautumiseen osakkaiden kesken. Tavoitteena on päin vastoin sellaisten osakkaiden osallistumismahdollisuuksien parantuminen, joilla ei ole mahdollisuutta osallistua osakaskunnan toimintaan menemällä kokouspaikalle. Tämä on omiaan edistämään osallistumisaktiivisuutta yhteisten alueiden käytössä ja päätöksenteossa, sekä käytännössä vaikuttamaan myönteisesti eri osakasryhmien yhdenvertaisten vaikutusmahdollisuuksien tosiasialliseen toteutumiseen yhteisön päätöksenteossa.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on myös kirjaus yhteisäluelain uudistamisesta osakkaiden tasapuolisen kohtelun parantamiseksi. Edellä mainittu etäkokousten mahdollistaminen toteuttaa omalta osaltaan osakkaiden tasapuolista kohtelua, kun kokouksiin on mahdollisuus osallistua myös entistä useammalla sellaisella osakkaalla, jotka eivät voi olla fyysisesti läsnä kokouspaikalla. Tällainen tilanne on käytännössä usein esimerkiksi vapaa-ajan asuntojen omistajilla, jotka asuvat vakituisesti eri paikkakunnalla, eivätkä osakaskunnan kokouksen ajankohtana pääse syystä tai toisesta matkustamaan kokouspaikkakunnalle.

Yhteisäluelaki on tullut voimaan vuonna 1989 ja sitä on uudistettu sen voimassaolon aikana useaan kertaan. Osittain useiden lainmuutosten seurauksena lain sisältö on muuttunut vaikeaselkoiseksi ja eräin osin monitulkintaiseksi. Yhteisäluelaki sisältää voimassa olevassa muodossaan jonkin verran epäyhtenäistä ja tulkinnoille avointa terminologiaa, jonka selkeyttämisen ja

yhdenmukaistamisen arvioidaan jo sellaisenaan parantavan osakkaiden yhdenvertaista ja tasapuolista kohtelua, sekä osakaskuntien sisällä että maan laajuisesti eri osakaskuntien kesken, kun säännösten tulkinta yksinkertaistuu ja yhdenmukaistuu.

1.2 Valmistelu

Maa- ja metsätalousministeriö on 16.9.2020 asettanut Kalastuslain toimeenpanon seurantaryhmän, jonka toimikausi päättyi 31.12.2023. Seurantaryhmän tavoitteena oli varmistaa kalastuslain sujuva toimeenpano ja kalastuslain toimivuus kalastusta ja kalakantojen hoitoa ohjaavana lainsäädäntönä. Seurantaryhmässä olivat edustettuina ympäristöministeriö, Lapin, Varsinais-Suomen ja Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, Luonnonvarakeskus, Metsähallitus, Saamelaiskäräjät, Suomen WWF, Suomen Luonnonsuojeluliitto ry, Kalatalouden Keskusliitto ry, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry, Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry, Suomen sisävesiammattikalastajien liitto ry, Energiateollisuus ry, Suomen Kalastusopaskilta ry, Suomen Kalankasvattajaliitto ry ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.

Kun yhteisalueilla tarkoitettut osakaskunnat toimivat kalastuslain 4 §:n nojalla myös kalastusosakaskuntina, ovat vapaa-ajan kalatalouden toimijat erittäin keskeinen toimijaryhmä yhteisaluelain soveltamisalalla. Kalastuslain toimeenpanon seurantaryhmälle tehtiinkin jo lainvalmisteluhankkeen alkuvaiheessa pääministeri Orpon hallitusohjelmakirjauksia koskeva alkukartoituskysely 28.11.2023. Vastauksia pyydettiin 15.1.2024 mennessä.

Kyselyssä esitettiin seuraavat kysymykset:

Minkälaisia yhteisuelainsäädäntöön liittyviä muutosehdotuksia tahollanne herää hallitusohjelmassa esitetyistä seuraavista kolmesta kirjauksesta? Ehdotukset voi ilmoittaa sisällöllisinä muutosesityksinä ja kirjata myös pykäläkohtaisesti, mikäli mahdollista.

1. Osakaskuntien yhdistämistoimitusten edistäminen
2. Etäkokousten mahdollistaminen
3. Osakkaiden tasapuolisen kohtelun parantaminen

Lisäksi kysyttiin, millaisia lainsäädännön kehittämistarpeita liittyy nähdäksenne hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan:

4. Kiinteistörekisteriin merkittyjen kalastusoikeuksien omistajien omaisuuden suojaa vahvistetaan.

Vastauksia kyselyyn toimittivat Kalatalouden Keskusliitto, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ja Metsähallitus, eli neljä seitsemästätoista.

Seurantaryhmän jäseniltä saaduissa vastauksissa nousi esiin vesialueiden osakaskuntien yhdistämistoimitusten lähtökohtainen kannatus, mutta samalla tunnistettiin myös toimitusten vaativat taloudelliset resurssit. Yhdistämistoimitusten edistämiseen koettiin tarvittavan erityisesti ohjausta ja koulutusta, jonka toteuttaminen edellyttäisi riittävää rahoitusta. Maanmittauslaitok-

sen toimitusmaksut ja esimerkiksi neuvonnan järjestämisen kustannukset koettiin suurena haasteena yhdistymisiä ajatellen. Lisäksi vastauksissa esitettiin Maanmittauslaitoksen toimitusmaksuja ja niiden perusteita tarkasteltaviksi. Toimitusmaksuja koskeva kysymys ei luonnollisesti sisälly yhteisäluelain soveltamisalaan, eikä tätä kysymystä siitä syystä ole mahdollista nyt käsitellä olevassa uudistuksessa käsitellä. Vastauksissa nähtiin myös, että määräenemmistövaatimuksesta luopuminen, eli päätöksentekomenettelyn muuttaminen yhdistymisestä osakaskunnassa päätettäessä voisi edistää yhdistämistoimituksia.

Etäkokousten mahdollistamista kannatettiin kaikissa vastauksissa. Osakkaiden osallistumismahdollisuuksien paranemisen nähtiin vahvistavan omaisuudensuojaa, sekä lisäävän osakkaiden aktiivisuutta osakaskunnan toiminnassa, kun kokouksiin osallistuminen olisi helpompaa myös tilanteissa, joissa osakas asuu kauempana vesialueesta.

Osakkaiden tasapuolisen kohtelun parantamista kannatettiin yleisellä tasolla. Lisäksi vastauksissa esitettiin käytännön keinoja, joilla parantaa osakkaiden tasapuolista kohtelua, kuten mahdollistamalla osakaskunnan kokouskutsujen lähettäminen sähköisesti ja osakaskunnan toiminnan järjestämistä koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen. Myös etäkokousten mahdollistamisella nähtiin olevan positiivinen vaikutus osakkaiden tasapuolisen kohtelun osalta.

Viimeiseen hallitusohjelmakirjausta koskevaan kysymykseen kalastusoikeuden omistajan omaisuudensuojan vahvistamisesta esitettiin toisaalta, että kirjausta tulisi käsitellä suppeasti ja toisaalta arvioitiin, että kirjauksen tarkoituksena olisi ratkaista Tenojoen ja Tornionjoen tilanteita, joissa kalastusoikeuden jaon perustana ei toimi pelkkä omistuksen suuruus. Sinällään kalastusoikeus rekisteriin merkittynä oikeutena nauttii täyttä omaisuudensuojaa.

Kyselyn lisäksi maa- ja metsätalousministeriö esitti kyselyyn vastanneille mahdollisuuden kahdenvälistiin keskusteluihin, joissa käsiteltiin kyselyyn saatuja vastauksia sekä sidosryhmien näkemyksiä yksityiskohtaisemmin. Esityksen jatkovalmistelua on tehty maa- ja metsätalousministeriössä kyselystä ja keskusteluista saadun palautteen perusteella.

2 Nykytila ja sen arviointi

Yhteisäluelaisissa säädetään yhteisten alueiden hallinnoinnista ja käytöstä. Yhteisäluelain piiriin kuuluu yhteinen alue sen laadusta riippumatta, lukuun ottamatta yhteismetsää, josta säädetään erikseen. Siltä osin kuin yhteisen vesialueen hallinnoinnista ei ole kalastuslaissa tai muussa laissa toisin säädetty, kuuluu se yhteisäluelain soveltamisalaan. Yhteisäluelaki sisältää säännökset yhteisen alueen toimielimistä, päätöksenteosta, hallinnoimisesta, maksujen määrittämisestä ja muutoksenhausta toimielinten päätöksiin.

Osallistuminen yhteisalueen toimintaan ja alueiden osakkaiden aktiivisuus ovat olleet viime vuosina vähenemässä muun muassa yhteisten vesialueiden osakaskunnissa. Aktiivisten osakkaiden korkea ikä, osakkaiden pieni määrä ja osakkaiden vähäinen kiinnostus osakaskunnan toimintaa kohtaan ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat osakaskuntien toimintaan negatiivisesti. Osakaskuntatoiminnan vähentyminen ja laadun heikentyminen vaikuttavat välillisesti myös erityisesti kalakantojen hyvinvointiin. Osakaskuntatoiminnan osallistumisen tasoon voi osaltaan vaikuttaa myös se, että kaikki osakkaat eivät aina asu paikkakunnalla, jolla yhteinen vesialue sijaitsee. Kun vesialue sijaitsee kaukana omasta asuinpaikkakunnasta, eikä kyse ole osakkaan ensisijaiseen asumiseen tarkoitetusta kiinteistöstä, kokouksiin osallistuminen voi olla haastavaa.

Myös tämänhetkinen osakaskunnan kokouksista viestiminen edellyttää uudistamista. Kokouskutsujen lähettämisen keinoina on tällä hetkellä osakkaille lähetettävä kirje, kuulutus paikallakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä ja kirjekortti. Osakkaiden yhteystietojen saamista kokousjärjestelyjä varten on pidetty ongelmana joissakin osakaskunnissa.

Etäkokouspalvelut ja osakaskuntien osakkaiden valmiudet näiden palveluiden käyttämiseen ovat viime vuosina kehittyneet nopeasti ja etäosallistuminen sekä kokouksen järjestäminen verkossa olisivat toimiva vaihtoehto perinteiselle kokoukselle osakaskunnan päätöksenteon järjestämiseksi ja osakkaiden osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi.

Osittain osakaskuntien osakkaiden ikääntymiseen liittyen kaikilla osakkailla ei kuitenkaan vielä nykyäänkään ole valmiuksia etäkokousten järjestämiseen, taikka sellaisiin osallistumiseen. Etäkokoustemisen tullessa mahdolliseksi yhtenä vaikutuksena arvioidaan olevan osakaskuntatoimintaan osallistumisen lisääntyminen myös nuoremmissa ikäluokissa, mikä sellaisenaan lisäisi kyvykkyyksiä osakaskunnissa etäkokousjärjestelyiden käyttämiseen.

3 Tavoitteet

Esityksen keskeisenä tavoitteena on osakaskunnan kokouksiin osallistumisen helpottaminen sekä yhteisäluelain osakaskunnan toimintaa koskevan sääntelyn päivittäminen ja ajantasastaaminen vastaamaan nykyajan vaatimuksia. Tavoitteisiin pystytään vastaamaan siten, että yhteisäluelakiin sisällytettäisiin osakaskunnan kokoukseen etäyhteyksin osallistumisen mahdollistava sääntely. Muutoksella lakiin lisättäisiin osakkaalle täysimääräiset oikeudet tarjoava ns. hybridikokousmalli, jossa kokoukset järjestettäisiin lähtökohtaisesti fyysiseen osallistumiseen perustuen, mutta osakaskunnan hoitokunnalla olisi oikeus tarjota osakkaille myös etäosallistumismahdollisuutta. Hybridikokousten järjestämisestä vastaaminen olisi järkevää osoittaa osakaskuntien hoitokunnille, sillä niillä katsotaan olevan paras tieto oman osakaskuntansa hybridikokousmahdollisuuksista resurssien sekä osakkaiden osallistumismahdollisuuksien osalta.

Ilman kokouspaikkaa järjestettävien, kokonaan etäosallistumiseen perustuvien kokousten järjestäminen voi olla tarpeen joissain tilanteissa, mutta osakaskunnassa olisi päätettävä tällaisen kokouksen järjestämisestä yksimielisesti. Koska etäkokousteminen vaatii osakkailla jonkinlaista digivalmiutta ja -osaamista, on tärkeää edelleen mahdollistaa fyysiset kokouspaikat niille, jotka haluavat osallistua kokoukseen paikan päällä. Lisäksi etäkokousteminen voi olla vielä joillakin alueilla tuntematon käytäntö, joten osakkaiden edun varmistaminen on tärkeää jokaisessa vaiheessa. Mainituista syistä suoraan lain nojalla ei esitetä mahdollistettavan tässä yhteydessä täysin etäosallistumiseen perustuvien kokousten järjestämistä.

Esityksen tavoitteena on lisäksi helpottaa osakaskuntien kokousten järjestämistä nykyaikaistamalla kokouskutsujen lähettämisen keinoja ja sen myötä lisätä osakkaiden kiinnostusta ja osallistumismahdollisuuksia osakaskunnan kokouksiin. Kun kokouksesta tiedottaminen helpottuu, on mahdollista saavuttaa entistä useampi osakas ja samalla parantaa osakkaiden välistä yhdenvertaisuutta.

Tavoitteena uudistuksessa on edellä mainittujen ohella myös yksinkertaistaa yhteisalue lain tulkintaa yhtenäistämällä, ajantasaistamalla ja täsmentämällä muun muassa kokouksiin osallistumista sekä kokouskutsua koskevaa terminologiaa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksen keskeisimpänä ehdotuksena on hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaisesti muuttaa yhteisalue lakia siten, että laki mahdollistaisi jatkossa yhteisalue laissa tarkoitettujen osakaskuntien kokouksiin osallistumisen etäyhteyksiin perustuen.

Myös kokouskutsujen toimittamisen tapoja koskevaa sääntelyä uudistettaisiin siten, että kutsujen toimittaminen olisi mahdollista nykyaikaisia tiedonvälityskanavia hyödyntäen. Laista myös poistettaisiin esimerkiksi käytännössä soveltamatta jääneitä vanhoihin toimintatapoihin perustuneita säännöksiä kokousten koolle kutsumiseen ja järjestämiseen liittyen. Yhteisalue lain sääntelyä muutettaisiin myös sanonnaltaan selkeämmäksi ja yhdenmukaisemmaksi.

Ensisijaisena keinona yhteisalueiden osakkaiden aktivoimisessa voidaan pitää aktiivista viestintää ja tiedottamista osakkaille yhteisalue en toiminnasta ja sen keskeisyydestä erityisesti vesialue en omistajien sekä kalakantojen näkökulmasta. Erityisesti mahdollisuus vaikuttaa vesialue en omistukseen liittyvän kalastusoikeuden sisältöön, ja vesialueella olevan kalakannan tilaan ovat seikkoja, joilla on mahdollista pitää yllä ja vahvistaa mielenkiintoa osakaskuntien toimintaa kohtaan. Etäosallistumisen mahdollistaminen osakaskuntien ja hoitokuntien kokouksissa on osaltaan omiaan lisäämään aktiivisuutta ja osallistumista osakaskunnissa. Etäkokousten ja kokouksista tiedottamisen nykyaikaistamisen mahdollistaminen parantaa myös tiedonkulkua kaukana vesialueilta asuville osakkaille.

Esitykseen sisältyvien ehdotettujen uudistusten lisäksi osakaskuntien on oman toimintansa kehittämiseksi sisäisesti käsiteltävä äänestämistä ja muita seikkoja koskevat reunaehdot, joilla varmistetaan osakkaiden puhevallan täysimääräinen käyttö sekä läsnä-, että etäosallistumisen mahdollistavassa hybridikokouksessa. Esimerkiksi osakkaiden mahdollisten kirjallisten kysymysten esittämistä sekä puheenvuorojen käyttöä koskevien menettelyjen käytännöt on selvitettävä osakaskuntakohtaisesti.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Suomessa vapaa-ajankalastus on hyvin suosittu harrastus. Yhteisalue lain sääntelyllä on kalavesien hallinnointia ohjaavana mekanismina merkittävä vaikutus kalastusharrastusmahdollisuuksien turvaamisessa. Yhteisalueiden toiminnan asianmukainen järjestäminen ja sääntelyn tälle tarjoamat entistä toimivammat edellytykset helpottavat sekä itse kalastuksen järjestämistä ja hallinnointia että kalakantojen hoitoa ja parempien kalastusmahdollisuuksien luomista.

Osakaskuntatoiminta, kalakantojen hyvinvointi ja huoltovarmuus liittyvät vahvasti toisiinsa. Aktiivinen ja toimiva osakaskunta mahdollistaa kalakantojen kestävästä käytöstä ja hoidon, joka samalla varmistaa, että kalastus säilyy elinkelpoisena myös tulevaisuudessa. Huoltovarmuuden

näkökulmasta osakaskunnat auttavat turvaamaan kotimaista kalantuotantoa ja vähentämään riippuvuutta tuontikalasta. Osakaskuntatoiminta edistää myös paikallista elinkeinokalastusta sekä virkistyskalastuksen mahdollisuuksia, mikä osaltaan vahvistaa kalatalouden merkitystä osana kansallista ruokaturvaa. Kalakantojen hyvinvoinnilla on oma osansa myös luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa.

Esityksen vaikutukset kohdistuvat pääosin yhteisten alueiden osakaskuntiin ja niiden osakkaisiin. Esitys helpottaa osakaskuntien kokousten järjestämistä ja osakkaiden osallistumismahdollisuuksia sisältämällä säännökset etäosallistumiseen. Esityksellä arvioidaan lisäksi olevan positiivisia taloudellisia vaikutuksia osakaskuntien toimintaan, kun kokouskutsujen lähettäminen voidaan hoitaa enenevissä määrin sähköisesti, eikä postikuluja kutsujen lähettämisestä enää synny. Muutokset vaikuttavat lain soveltamisalalla hallitusohjelmakirjausten edellyttämällä tavalla siihen, että osakaskuntien osakkaiden entistä tasapuolisempi kohtelu on mahdollista. Toimivammat yhteydenpitomenetelmät yleisesti ja kokouksiin osallistuminen ilman tarvetta olla fyysisesti kokouspaikalla edistävät osakkaiden tasapuolista kohtelua vähentämällä osakkaiden tiedottamiseen ja esimerkiksi kokouskutsujen toimittamiseen kuluja resursseja. Toisaalta osakkailla on uusien toimintamallien ja selkeämmän lainsäädännön myötä nykyistä paremmat mahdollisuudet seurata aktiivisesti osakaskunnan toimintaa ja osallistua siihen varmistaakseen itse entistä tasapuolisemman kohtelun toteutumista omalta osaltaan.

Kokouksesta tiedottamista sekä kokouskutsun toimittamista koskevan sääntelyn esitetyillä muutoksilla arvioidaan olevan osakkaiden yhdenvertaista ja tasapuolista kohtelua edistäviä vaikutuksia käytännössä esimerkiksi tilanteissa, joissa suuri osa osakkaista ei asu kokouspaikkakunnalla ja kokouspaikkakunnalle matkustaminen edellyttää aikaa ja rahaa vaativia järjestelyjä. Osakkaiden yhdenvertaisuuden mahdollisimman suureksi toteuttamiseksi etäosallistumismahdollisuudesta olisi myös tarkoituksenmukaista ilmoittaa jo kokouskutsun yhteydessä.

Yhteisalueiden toimintaa ja erityisesti tiedonvälitystä yhteisalueilla edistävät ja yhdenmukaistavat säännösmuutokset olisivat omiaan edistämään sellaisinaan myös hallitusohjelmaan kirjattuja tavoitteita osakaskuntien yhdistämistoimitusten edistämisestä ja osakkaiden tasapuolisen kohtelun parantamisesta.

Riittävän aikainen tiedonsaanti sekä nykyaikaisten tiedonvälityskanavien ja etäosallistumismahdollisuuden käyttö takaavat entistä useammalle osakkaalle yhdenvertaiset mahdollisuudet saada tietoa osakaskunnan asioista sekä kokouksista ja niissä käsiteltävistä kysymyksistä riittävän ajoissa sekä osallistua kokoukseen niin halutessaan. Kokouksiin osallistumisen helpottamisella arvioidaan olevan edellä esitettyjen suorien vaikutusten myötä myös muun muassa osakaskuntien yhdistymishankkeiden vireillepanoa edistävä vaikutus.

Esityksellä arvioidaan lisäksi olevan hallinnollista taakkaa vähentävä vaikutus, kun jatkossa yhteisalue lain 15 §:n 2 momentin 1 ja 6 kohdassa tarkoitettuja päätöksiä ei tarvitsisi jatkossa enää alistaa tuomioistuimen vahvistettavaksi.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Vaihtoehtona tämän ehdotuksen mukaiselle yhteisäluelain yksittäisten säännösten muutokselle on arvioitu myös lain kokonaisuudistuksen mahdollisuutta. Koska keskeinen palaute voimassa olevasta lainsäädännöstä on kuitenkin liittynyt pääasiassa etäkokousten mahdollistamiseen sekä kokousmenettelyjä koskevan laajalti teknisen sääntelyn puutteellisuuteen ja vaikeaselkoisuuteen, kokonaisuudistus nähtiin tässä vaiheessa tarpeelliseksi. Tässä esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi ennen kaikkea keskeisten kokouskäytäntöjä koskevien säännösten päivittäminen tarpeellisilta osin vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä ja tekniikan kehitystä, sekä lain sanontojen yhdenmukaistaminen ja yksinkertaistaminen. Näillä muutoksilla arvioidaan olevan esitykselle asetettujen tavoitteiden tehokkaan toteutumisen kannalta riittävä vaikutus.

Esityksen valmistelun yhteydessä käsiteltiin myös eduskunnan kalastuslain kokonaisuudistusta (HE 192/2014) koskevaan vastaukseen sisältynyt lausuma (EV 353/2014) ja sen edellyttämät selvitykset, sekä niiden perusteella maa- ja metsätalousministeriössä tehdyt arviot yhteisäluelain uudistustarpeista. Arvioiden perusteella osakkaiden yhdenvertaisuuden sekä osakaskuntatoiminnan kehittämisen näkökulmasta yhteisäluelakiin todettiin liittyvän joitakin yksityiskohtaisia kysymyksiä, joiden osalta nykyisen lain sisältöä tai sanamuotoja on tarpeen muuttaa. Tässä esityksessä ehdotetut muutokset koskevat pääosin juuri selvityksissä esiintyneitä mainittuja seikkoja. Lain varsinaiselle kokonaisuudistukselle tai merkittävälle periaatteellisille sisältömuutoksille ei aiemman selvityksen johdosta, taikka käsillä olevan valmistelun yhteydessä ole havaittu olevan erityistä tarvetta tai edellytyksiä. Lain perusrakenteen voidaan esitettyjen muutosten myötä arvioida jatkossakin toteuttavan osakkaiden yhdenvertaisuuden siltä edellytetyllä tavalla sekä mahdollistavan tehokkaan osakaskuntatoiminnan osakkaille kuuluvan yhteisomaisuuden hyödyntämiseksi ja sen arvon turvaamiseksi.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Voimassa olevan pykälän toinen momentti sisältää viittauksen yhteismetsälakiin (37/1991), joka on kumottu lailla (109/2003). Tämän vuoksi viittaus päivitettäisiin ajantasaiseksi. Muilta osin pykälä pysyisi ennallaan.

3 §. Voimassa olevan pykälän ensimmäinen momentti sisältää viittauksen vanhaan kalastuslakiin (286/1982), joka on kumottu lailla (379/2015). Tästä johtuen viittaus päivitettäisiin ajantasaiseksi. Samassa momentissa oleva vanhan kalastuslain mukainen termi ”kalastuskunta” muutettaisiin termiksi ”osakaskunta”. Muilta osin pykälä pysyisi ennallaan.

7 §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään osakaskunnan kokouksen päätösvallan käyttämisestä. Pykälän ensimmäisestä momentista poistettaisiin maininta edustajiston käyttämisestä. Tiedossa ei ole, että yhteisäluelain voimassa olon aikana olisi ollut edustajistoa käyttäviä osakaskuntia. Lisäksi poistettaisiin maininnat edustajistosta pykälistä (17 § kokonaisuudessaan, 18.2 §, 23 §, 23 a §, 29 §). Mahdollisten olemassa olevien edustajistojen toiminnan lakkauttamisen edellyttämä aika otetaan huomioon esitetyn lainsäädännön voimaantulojärjestelyissä.

Pykälään lisättäisiin uusi toinen momentti, jossa säädettäisiin mahdollisuudesta osallistua osakaskunnan kokoukseen tietoliikenneyhteyden ja teknisen apuvälineen avulla (etäosallistuminen) silloin, kun osakaskunnan hoitokunta näin päättää.

Voimassa olevan pykälän 2 momentti siirtyisi sellaisenaan uudeksi 3 momentiksi.

Mahdollisuus järjestää sekä fyysisen kokouspaikan että etäosallistumismahdollisuuden tarjoava niin sanottu hybridikokous ei ehdotuksen mukaan mahdollistaisi osakaskunnan kokouksen järjestämistä täysin etäosallistumiseen perustuen. Jos osakaskunnan kokous haluttaisiin järjestää täysin tietoliikenneyhteyksien ja teknisten apuvälineiden käyttöön perustuen ilman fyysistä kokouspaikkaa, pitäisi tästä tehdä pykälän 3 momentin mukainen yksimielinen päätös. Yksimielinen päätös olisi mahdollista tehdä, kuten voimassa olevan lainkin mukaan, ilman kokousta ja voisi siis käytännössä koskea esimerkiksi vain tulevan kokouksen järjestämistä täysin etäosallistumiseen perustuen. Koska kokonaan etäosallistumiseen perustuen järjestettävällä kokouksella voitaisiin käytännössä rajoittaa sellaisten osakkaiden mahdollisuutta osallistua päätösten tekoon osakaskunnassa, joilla ei ole mahdollisuuksia etäosallistumiseen, ei tällaista kokousta voisi järjestää suoraan lain nojalla, taikka määräenemmistöllä ilman kaikkien osakkaiden yksimielisyyttä.

Uudella säännöksellä tarjotaan hoitokunnalle mahdollisuus järjestää osakaskunnan kokous etäosallistumiseen perustuen, mutta koska kaikissa osakaskunnissa hoitokunnalla ei välttämättä ole edellytyksiä järjestää hybridikokousta, ei ole tarkoituksenmukaista suoraan lain nojalla antaa osakkaille oikeutta etäosallistumiseen. Kullakin hoitokunnalla on paras käsitys oman osakaskuntansa mahdollisuuksista järjestää hybridikokouksia sekä osakkaiden kyvystä osallistua niihin, ja hoitokunta saisi siksi oikeuden arvioida sitä, annetaanko osakkaille mahdollisuus osallistua kokouksiin etäyhteyksin, vai ei. Etäosallistumismahdollisuuden toteuttaminen esimerkiksi niin, että palvelun käyttäminen edellyttäisi normaalien kokouspalveluiden käyttämiseen tarvittavista taidoista poikkeavaa erityisosaamista, ei olisi yhdenvertaisuusperiaatteen mukaista. Yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista olisi myös etäosallistumispalvelun järjestäminen niin, että osakas tarvitsee etäosallistumiseen tavallisesta poikkeavia, osakkaalle merkittäviä lisäkustannuksia aiheuttavia tai vaikeasti saatavana olevia välineitä taikka järjestelmiä.

Osakaskunnassa on otettava huomioon, että hybridikokouksen etäosallistujalle ei välttämättä ole mahdollista kaikissa tilanteissa taata mahdollisuutta seurata täysimääräisesti kaikkea kokouksellisissa tapahtuvaa ja että hetimitäin voi tapahtua esimerkiksi tietoliikenneyhteyden häiriöistä johtuvia katkoksia tai muita vastaavia seikkoja, jotka vaikeuttavat kokoukseen osallistumista. Muiden osakkaiden kysymykset ja puheenvuorot, sekä yhteyshäiriöiden aikaiset keskustelut voidaan kuitenkin saattaa etäosallistujien tietoon esimerkiksi siten, että kokouksen puheenjohtaja toistaa puheenvuoron olennaisen sisällön etäosallistujillekin tiedoksi tarvittaessa.

Etäosallistuville osakkaille on tarjottava täysimääräisesti samat osallistumisoikeudet kuin kokouspaikalla osallistuville osakkaille. Täysimääräisyydellä tarkoitetaan tässä läsnäolo- ja puheoikeutta, äänioikeutta ja kaikkia muita osakaskunnan kokouksessa tai osakaskunnan sääntöjen mukaan käytettäviä osakkaan oikeuksia kokouksen aikana.

Osallistujien henkilöllisyys ja mahdollinen oikeus edustaa osakasta olisi osakaskunnassa hyväksi katsotulla tavalla selvitettävä, mutta vahvaa tunnistautumista ei etäosallistumisessa suoraan säännöksessä edellytettäisi. Käytännössä eri kokoisissa osakaskunnissa etäosallistujan henkilöllisyyden selvittämiseksi voidaan hyväksyä esimerkiksi nimenhuuto ääni- tai videoyhteydessä taikka etäosallistumislinkin ja käyttäjätunnusten toimittaminen osakkaalle osakkaan tätä tarkoitusta varten ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen. Tunnistamisvaatimusten asettamisessa on siinäkin luonnollisesti otettava huomioon osakkaiden yhdenvertainen kohtelu.

8 §. Voimassa olevan pykälän ensimmäisessä momentissa mainitaan termi ”äänestysluettelo”. Termin määritelmä on voimassa olevassa laissa kuitenkin vasta jäljempänä, pykälässä 14. Tästä syystä äänestysluettelon määritelmä siirrettäisiin pykälän ensimmäiseen momenttiin pykälästä

14. Lisäksi pykälässä selkeytettäisiin terminologiaa siten, että ilmaisut ”kokoukseen osaa otava” ja ”kokouksen osanottajat” muutettaisiin jatkossa muotoon ”kokouksessa läsnä oleva”. Tällä tarkoitettaisiin sekä fyysisesti kokouksessa paikalla olevia, että vaaditulla tavalla etäosallistumismahdollisuutta käyttäen kokoukseen osallistuvia. Myös pykälän toisessa momentissa muutettaisiin terminologiaa siten, että termi ”saapuvilla olevat” muutettaisiin sekin jatkossa termiksi ”kokouksessa läsnä olevat”. Näillä terminologisilla muutoksilla ei ole tarkoitus vaikuttaa sisällöllisesti lain tulkintaan, vaan ainoastaan yhdenmukaistaa lain sanamuotoja sen tulkinnan yksinkertaistamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi. Edellä mainittujen muutosten lisäksi muutettaisiin säännöksen toisen momentin termi ”jolleivät”, ”jos” termiin. Kolmas momentti pysyisi täysin ennallaan.

10 §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään järjestäytymättömän osakaskunnan kokouksen koolle kutumisesta. Säännöksen ensimmäinen momentti pysyisi ennallaan. Säännökseen lisättäisiin uusi toinen momentti, jossa säädettäisiin osakkaille mahdollisuus valtuuttaa jokin ulkopuolinen taho, esim. kalatalousalue kutumaan järjestäytymättömän osakaskunnan kokous koolle.

Kolmanneksi siirtyneessä entisessä toisessa momentissa selkeytettäisiin pykälän muotoilua Maanmittauslaitoksen velvollisuudesta määrätä Maanmittauslaitoksen palveluksessa oleva virkamies huolehtimaan kokouksen koolle kutumisesta ja järjestämisestä osakkaan ilmoittamalla tavalla, silloin kun osakas tätä pyytää. Säännöksen tulkinnassa on osin sen voimassa olevan muotoilun vuoksi tältä osin ollut epäselvyyttä. Säännöstä on sovellettu osin käytännössä siten, että sen on tulkittu antavan osakkaalle mahdollisuuden pyytää kokouksen koolle kutumista ainoastaan Maanmittauslaitokselta, eikä osakkaan puolesta tässä tehtävässä voisi toimia mikään muu taho. Säännöksen tarkoituksena ei ole ollut rajata osakkaan mahdollisuuksia käyttää kokouksen koolle kutumisessa apunaan valitsemaansa asiamiestä taikka edustajaa. Tarkoituksena on ollut luoda viranomaiselle (Maanmittauslaitos) toimintavelvollisuus sellaisessa tilanteessa, jossa osakas ei halua taikka voi toimia itse, eikä muuta apua kokouksen järjestämiseksi ole syystä tai toisesta saatavilla. Tämä tarkoitus ilmenisi jatkossa säännöksen sanamuodosta nykyistä selkeämmin.

11 §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään osakaskunnan kokouksesta tiedottamisesta. Pykälän ensimmäinen momentti ehdotetaan muutettavaksi käytännössä kokonaan. Syynä tähän on viestintätekniikan kehitys. Momentista poistettaisiin kokonaan maininta kokouskutsun tiedottamisesta kirjeellä tai kokouskutsun antamisesta muulla tavoin todisteellisesti. Lisäksi momentista poistettaisiin maininta kokouskutsun antamisesta kuuluttamalla siitä paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Paikkakunnalla leviävää sanomalehteä ei ole muun muassa vapaa-ajan asuntojen tilanteessa pidetty käytännössä toimivana keinona saavuttaa suurta määrää osakkaita, kun kaikki osakkaat eivät aina asu yhteisalueen sijaintipaikkakunnalla. Lisäksi sanomalehdet voivat nykyisin lopettaa toimintansa nopeastikin, jolloin joudutaan järjestämään vaihtoehtoisia keinoja kutsun antamiseen.

Käytettävien kokouskutsutapojen kehityksen ohella kutsuja koskevan sääntelyn päivittämistä pidetään tarpeellisena myös siksi, että kokousten kutsukirjeiden postituskulut ovat kohonneet voimakkaasti, kun sen sijaan sähköisten kutsutapojen hyödyntäminen on käytännössä ilmaista. Pykälän 1 momentin uudessa muotoilussa säädettäisiin, että kutsu osakaskunnan kokoukseen olisi toimitettava kirjallisesti postitse, sähköpostitse tai jos osakaskunnan säännöissä on niin sovittu, muuta, esim. puhelinnumeron käyttöön perustuvaa tietoliikenneyhteyttä hyödyntäen. Kirjallisena pidettäisiin säännöksen mukaan siten myös sähköpostin välityksellä taikka muuta tietoliikenneyhteyttä käyttäen lähetettyä kutsua.

Osakkaan olisi itse huolehditava, että kutsua varten toimitettava osoite olisi osakaskunnan tiedossa. Sähköpostiosoitteen taikka muun tietoliikenneyhteyden osalta osakkaan olisi erikseen ilmoitettava osakaskunnalle, että sitä voidaan käyttää kokouskutsun lähettämiseen pykälän toisen momentin mukaisesti. Sähköisen kutsun toimittamisessa hyödynnettävä tietoliikenneyhteys on siis pitänyt toimittaa osakaskunnan tietoon nimenomaisesti tätä tarkoitusta varten, taikka muussa tarkoituksessa aiemmin toimitetun tietoliikenneyhteyden käyttö kutsun toimittamiseen on pitänyt osakkaan nimenomaisesti hyväksyä. Kutsun toimittamista varten toimitettua osoitetta ei luonnollisesti ilman osakkaan suostumusta olisi oikeutta hyödyntää muihin tarkoituksiin.

Kokouskutsun toimittamisen määräaika pykälän kolmannessa momentissa esitetään muutettavaksi 21 päivään aikaisemman 14 päivän sijasta. Pidentämällä kokouskutsun toimittamisen määräaika parannettaisiin osakkaiden osallistumismahdollisuuksia kokouksiin esimerkiksi lomakaudella, jolloin kutsu saattaa tulla osakkaan tietoon tavallista hitaammin, taikka osakkaiden mahdollisuudet osallistua kokoukseen voivat muutoin olla rajoittuneet.

Pykälän neljäs momentti pysyisi ennallaan.

14 §. Voimassa olevan pykälän ensimmäisessä momentissa on määritelty äänestysluettelo ja säädetään sen hyväksymisestä. Koska esityksen mukaan äänestysluettelon määritelmä siirrettäisiin lain rakenteen selkiyttämiseksi sen 8 §:ään, esitetään sama määritelmä poistettavaksi tästä pykälästä. Lisäksi terminologian yhteneväisyyden vuoksi säännöksen ensimmäisen momentin toiseen lauseeseen lisättäisiin termi ”kokouksessa”. Muilta osin pykälä pysyisi ennallaan.

15 §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään kokouksen äänestysmenettelystä sekä siitä, milloin vaaditaan, että päätöstä kannattaa vähintään kaksi kolmannelle äänestyskseen osaa ottaneiden yhteisestä äänimäärästä ja vähintään yksi kolmannes äänestäneistä osakkaista (määräenemmistövaatimus). Pykälän ensimmäistä momenttia tarkennettaisiin siten, että termin ”pääluku” sijasta ilmaistaisiin täsmällisemmin mitkä äänet enemmistön mielipiteeseen lasketaan mukaan. Tämä toteutettaisiin sanonnalla: ”läsnä olevien osakkaiden ja heidän edustamiensa äänen mukaan lasketun enemmistön mielipide”. Voimassa oleva muotoilun tulkinta ei ole ollut käytännössä täysin yksiselitteinen.

Pykälän toisessa momentissa olevan luettelon 8 kohdan termit ”kalastuskunta” ja ”kalastusalue” saatettaisiin vastaamaan nykyistä oikeustilaa ja muutettaisiin termeiksi ”osakaskunta” ja ”kalatalousalue”.

Muutoin pykälä säilyisi ennallaan.

16 §. Pykälän ensimmäinen ja toinen momentti esitetään poistettaviksi tarpeettomina. Valmistelussa saadun käsityksen mukaan säännöksen mahdollistamia alistamisia ei ole säännöksen voimassaoloaikana käytännössä tehty, lukuun ottamatta kolmannessa momentissa tarkoitettuja yhteismetsiin liittyviä asioita. Asia voidaan lisäksi joka tapauksessa tarvittaessa saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi myös muutoksenhaun kautta. Momenttien poistamisella vähennettäisiin lisäksi erityisestä alistamismenettelystä mahdollisesti aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Pykälän 3 momentin mukainen metsäkeskuksen vahvistamismenettelyä koskeva sääntely esitetään säilytettäväksi ennallaan, jolloin voimassa olevan pykälän 3 momentti siirtyisi pykälän ensimmäiseksi ja ainoaksi momentiksi.

17 §. Pykälä esitetään kumottavaksi. Tämä olisi linjassa sen kanssa, että laista poistetaan edustajistoa koskeva sääntely.

18 §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään osakaskunnan sääntöjen sisällöstä. Pykälän ensimmäinen momentti pysyisi ennallaan. Toinen momentti ehdotetaan kokonaan poistettavaksi. Samoin kuin 17 §:n osalta, tämä olisi linjassa sen kanssa, että laista poistetaan edustajistoa koskeva sääntely. Voimassa olevan pykälän kolmas momentti siirtyisi uudeksi toiseksi momentiksi.

20 §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään hoitokunnan päätösvaltaisuudesta. Ensimmäisessä momentissa muutettaisiin termi ”saapuvilla” sanoihin ”hoitokunnan kokouksessa läsnä”. Tällä muutoksella on tarkoitus yhtenäistää terminologiaa vastaavalla tavalla kuin osakaskunnan kokouksen osalta säädettäisiin.

Lisäksi pykälään esitetään lisättäväksi uusi toinen momentti, jossa säädettäisiin mahdollisuudesta järjestää hoitokunnan kokous etäosallistumiseen perustuen, silloin kun hoitokunnan jäsenet olisivat asiasta yksimielisiä. Yksimielisyyttä edellytettäisiin, sillä nykytilanteessa ei ole mahdollista olettaa, että kaikissa osakaskunnissa hoitokunnan jäsenillä olisi poikkeuksetta valmiuksia ja resursseja osallistua etäyhteyksin järjestettävään hoitokunnan kokoukseen.

Pykälän nykyinen 2 momentti siirtyisi uudeksi 3 momentiksi.

23 §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään osakaskunnan, edustajiston tai hoitokunnan päätöstä koskevan kanteen nostamisesta. Pykälä säilyisi muilta osin ennallaan, mutta siitä poistettaisiin maininnat edustajiston päätöksestä, sillä edustajiston käyttäminen on esitetty poistettavaksi lain järjestelmästä. Asiaa koskevat perustelut sisältyvät edellä 7 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin. Esitetty muutos olisi yhdenmukainen sen esityksen kanssa, että laista poistettaisiin edustajistoa koskeva sääntely tarpeettomana.

23 a §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään osakaskunnan, edustajiston tai hoitokunnan päätöstä koskevan oikaisuvaatimuksen esittämisestä. Pykälä pysyisi muilta osin ennallaan, mutta siitä poistettaisiin maininta edustajiston päätöstä koskevan oikaisuvaatimuksen mahdollisuudesta, sillä edustajistoa ei jatkossa käytettäisi. Tämäkin muutos olisi yhdenmukainen sen kanssa, että laista poistetaan edustajistoa koskeva sääntely tarpeettomana. Asiaa koskevat perustelut sisältyvät 7 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin.

23 b §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään muutoksenhausta hallinto-oikeudessa. Pykälä säilyisi muilta osin ennallaan, mutta sen 16 §:n 3 momenttia ja 18 §:n 3 momenttia koskevat lain sisäiset viittaukset muutettaisiin kohdistumaan asianmukaisesti jatkossa pelkkään 16 §:ään sekä 18 §:n 2 momenttiin. Lisäksi pykälän viittaus kumottuun hallintolainkäyttölakiin muutettaisiin nykyistä lainsäädäntöä vastaavasti viittaukseksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019).

27 §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään yhteisen alueen tai yhteisen erityisen etuuden ulosottomenettelystä. Pykälässä on viittaus kumottuun ulosottolakiin, joka muutettaisiin nykyistä lainsäädäntöä vastaavasti viittaukseksi ulosottoaareen (705/2007).

29 §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään osakkaan oikeudesta kutsua kokous koolle osakaskunnan kustannuksella. Pykälä säilyisi muuten ennallaan, mutta siitä poistettaisiin yhdenmukaisesti muiden esitettyjen muutosten kanssa maininnat koskien edustajistoa. Asiaa koskevat perustelut sisältyvät 7 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin.

33 §. Pykälää esitetään muutettavaksi siten, että siitä poistetaan maininta otteen osakaskunnan säännöistä lähettämisestä aluehallintovirastolle, joilla käytännössä on pääsy tietoihin jo muutoinkin.

Voimassa olevassa pykälässä säädetään 18 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tiedot sisältävän osakaskunnan sääntöjen otteen toimittamisesta Maanmittauslaitokselle ja aluehallintovirastolle. Kyseisiä tietoja ovat osakaskunnan nimi ja kotipaikka sekä osakaskunnalle kuuluva yhteinen alue tai yhteinen erityinen etuus sekä hoitokunnan kokoonpano ja toimiaika. Osakaskunnan säännöt vahvistaa kuitenkin kaikissa tapauksissa aluehallintovirasto, joten sille tieto säännöissä olevista seikoista on toimitettava poikkeuksetta niiden vahvistamisen yhteydessä. Jatkossa osakaskunnan säännöistä on lähetettävä mainittu ote vain Maanmittauslaitokselle.

Maanmittauslaitokselle ja aluehallintovirastolle olisi jatkossakin lähetettävä edellä mainitun otteen lisäksi hoitokuntaa koskien tiedot hoitokunnan puheenjohtajasta ja varapuheenjohtajasta tai toimitsijasta ja hänen varamiehestään sekä heidän osoitteistaan.

8 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan xx.xx.2026.

Ennen tämän lain voimaantuloa voimassaolleen lainsäädännön nojalla perustetut edustajistot voivat jatkaa toimintaansa 6 kk ajan lain voimaantulon jälkeen.

9 Suhde muihin esityksiin

Esitys on yhteydessä valtion aluehallinnon uudistamista koskevaan hallituksen esitykseen (HE 13/2025 vp). Mainitun esityksen mukaisen lainsäädännön voimaantuloajankohdasta riippuu, miten yhteisäluelain aluehallintoviranomaisia koskevaa sääntelyä sisältävät säännökset tulee muuttaa. Jos aluehallintolainsäädäntö tulee voimaan esitetysti vuoden 2026 alusta alkaen, ja yhteisäluelain säännökset vasta tämän jälkeen, tulee yhteisäluelain mainitut säännökset laatia koskemaan uusia aluehallintolain mukaisia viranomaisia.

9.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

9.2 Suhde talousarvioesitykseen

9.3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksellä on liityntä perustuslain 15 §:n mukaiseen omaisuudensuojaan, jonka mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Esityksellä ei kuitenkaan ole välittömiä vaikutuksia perus- ja ihmis-oikeuksien toteutumiseen. Esityksessä ei ehdoteta puuttumista olemassa oleviin sopimussuhteisiin, taikka omaisuuden jakautumiseen tai hallintaan tavalla, joka muodostuisi ongelmalliseksi perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan kannalta. Esityksessä ei myöskään esitetä

rajoitettavaksi voimassa olevaan lainsäädäntöön perustuvia osallistumismahdollisuuksia mil-
tään osin. Osakaskuntien osakkaiden osallistumismahdollisuudet käytännössä paranevat esite-
tyn sääntely myötä.

Esityksen tavoitteena on sallia osakaskunnan ja hoitokunnan kokouksiin osallistuminen myös
etäyhteyden avulla, sekä tarjota uusia mahdollisuuksia kokouskutsujen lähettämiseen. Tarkoi-
tuksena on helpottaa yhteisten alueiden hallinnollisten asioiden järjestämistä. Ehdotetut muu-
tokset koskien kokouskutsujen lähettämistä ja kokouskäytäntöjä käytännössä parantavat yhteis-
ten alueiden osakkaiden omaisuudensuojaa. Mahdollistamalla osakaskunnan kokoukseen osal-
listuminen etäyhteyksin turvataan voimassa olevaa oikeustilaa paremmin esimerkiksi muualla
asuvien yhteisen vesialueen osakkaiden mahdollisuuksia osallistua kokouksiin ja turvataan pe-
rustuslain 13 §:n mukaisen kokoontumis- ja yhdistymisvapauden toteutumista.

Esityksen 7 §:ään ehdotetaan uutta momenttia, jossa säädettäisiin mahdollisuudesta osallistua
osakaskunnan kokoukseen tietoliikenneyhteyden ja teknisen apuvälineen avulla silloin, kun hoi-
tokunta näin päättää. Kokouksen järjestäminen täysin etäosallistumiseen perustuen ilman fyy-
sistä kokouspaikkaa edellyttäisi toisaalta osakkaiden asiasta yksimielisesti lain 7 §:n 3 momen-
tin nojalla tekemää päätöstä, sillä kokonaan etänä järjestettävällä kokouksella voitaisiin käytän-
nössä rajoittaa etäosallistumismahdollisuuksia vailla olevien jäsenten mahdollisuutta osallistua
päättöksentekoon osakaskunnassa. Tällaisesta mahdollisuudesta päättäminen on siksi haluttu jät-
tää osakaskunnan yksimielisesti päätettäväksi.

Etäosallistumista koskevien edellä esitettyjen reunaehtojen asettamisella on esitetyssä lainsää-
dännössä tarkoitus varmistaa se, ettei osakkaiden osallistumismahdollisuuksia heidän omaisuut-
taan koskevaan päättöksentekoon rajoiteta perustuslain 15 §:ssä säädettyä omaisuuden suojaa
vaarantavalla tavalla, vaan ainoastaan parannetaan heidän osallistumismahdollisuuksiaan. Ase-
tettavista reunaehdoista huolimatta esitys ei kuitenkaan sisällä yksityiskohtaisia säännöksiä etä-
osallistumiseen käytettävistä kokousjärjestelmistä, taikka niiden teknisistä vaatimuksista. Etä-
kokouspalvelut ja -käytännöt ovat voimakkaan kehityksen vaiheessa ja muuttuvat jatkuvasti,
eikä olisi tarkoituksenmukaista lainsäädännössä taikka viranomaistoimin määritellä palveluiden
tekniisiä reunaehtoja liian yksityiskohtaisesti. Lisäksi erilaisten teknisten ratkaisujen määrä on
suuri, eikä viranomaisella ole mahdollisuutta taikka tarvetta vaikuttaa yksittäisten osakaskun-
tien käyttämien teknisten ratkaisujen sisältöön, jos ne sellaisinaan mahdollistavat lainsäädän-
nössä asetetut reunaehdot toteuttavan kokouksen asianmukaisen järjestämisen.

Edellä mainituilla perusteilla katsotaan, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämis-
järjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset: /
Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

LUONNOS

Laki

yhteisaluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yhteisaluelain (758/1989) 17 §, sekä
muutetaan 1, 3, 7, 8, 10, 11, 14–16, 18, 20, 23 a ja b, 27, 29, ja 33 §, sellaisina kuin niistä ovat
1 ja 15 § osaksi laissa 686/2000, 3, 8 ja 23 § osaksi laeissa 686/2000 ja 915/2011, 10 § osaksi
laissa 918/2013, 16 § osaksi laeissa 686/2000 ja 110/2003, 18 § osaksi laeissa 686/2000 ja
99/2014, 23 a § laissa 686/2000, 23 b § laissa 99/2014 sekä 33 § laissa 918/2013
seuraavasti:

1 §

Kiinteistöjen yhteisen alueen ja yhteisen erityisen etuuden hallinnosta ja käytöstä on voimassa, mitä tässä laissa säädetään.

Tämä laki ei koske yhteismetsälain (109/2003) mukaista yhteismetsää. Tämä laki ei koske muunkaan yhteisen alueen tai yhteisen erityisen etuuden hallintoa ja käyttöä siltä osin kuin siitä säädetään erikseen.

3 §

Yhteisen alueen tai yhteisen erityisen etuuden osakkaita ovat kiinteistöjen omistajat. Osakkaat muodostavat osakaskunnan. Kalastuslaissa (379/2015) tarkoitettuna osakaskuntana toimii tämän lain mukainen osakaskunta. Milloin osakaskiinteistöillä on useita omistajia, pidetään näitä yhdessä tämän lain tarkoittamana omistajana. Osakaskiinteistön yhteisomistajaan sovelletaan osakasta koskevia säännöksiä vain, jos jäljempänä niin säädetään.

Jos koskitilan alueella omistajan ohella myös muilla on kalastusoikeus, heidän katsotaan muodostavan yhdessä omistajan kanssa erityisen etuuden osakaskunnan, jossa osakkuudet määräytyvät sen mukaan kuin kullakin on kalastusoikeutta.

7 §

Osakaskunnan päätösvaltaa käyttää osakaskunnan kokous.

Osakaskunnan hoitokunta voi päättää, että osakaskunnan kokous järjestetään siten, että osakkaat voivat osallistua kokoukseen täysimääräisesti ajantasaisesti tietoliikenneyhteyden ja tekniikan apuvälineen avulla.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, osakkaat voivat muutoinkin päättää osakaskuntaa koskevasta asiasta, jos kaikki osakkaat ovat päätöksestä yksimielisiä.

8 §

Osakaskunnan kokouksessa kullakin osakkaalla on osuuttaan vastaava äänioikeus. Kokouksen puheenjohtajaa valittaessa ja hyväksyttäessä luetteloa, johon merkitään kokouksessa läsnä olevat osakkaat sekä heidän omistamansa kiinteistöt ja niiden osuuksien suuruudet (äänestysluettelo), on kuitenkin jokaisella kokouksessa läsnä olevalla yksi ääni. Myös muut päätökset kokouksessa voidaan tehdä näin, jos kokouksessa läsnä olevat siitä yksimielisesti sopivat.

Yhteisomistuksessa olevan kiinteistön osalta äänioikeutta käyttävät kokouksessa läsnä olevat yhteisomistajat yhteisesti. Jos kokouksessa läsnä olevat yhteisomistajat eivät ole käsiteltävästä asiasta yksimielisiä, on kullakin yhteisomistajalla vain omistamaansa osuutta vastaava äänioikeus.

Jos osakas on luovuttanut kiinteistönsä kuuluvan koko osuuden yhteiseen alueeseen tai yhteiseen erityiseen etuuteen, luovutuksensaaja saa hankkimansa osuuden perusteella osakkaan puhevallan osakaskunnan kokouksessa sen jälkeen, kun osuuden omistusoikeus on siirtynyt hänelle. Jos osakas on luovuttanut vain osan edellä tarkoitettusta osuudesta, luovutuksensaaja saa hankkimansa osuuden perusteella osakkaan puhevallan osakaskunnan kokouksessa sen jälkeen, kun osuus on kiinteistötoimituksessa siirretty tai määrätty hänen omistamaansa kiinteistöön kuuluvaksi taikka kun osuus on muodostettu tilaksi. Luovuttaja ja luovutuksensaaja voivat kuitenkin sopia aikaisemmasta ajankohdasta puhevallan siirtymiselle.

10 §

Järjestäytymättömän osakaskunnan kokouksen kutsuu koolle joku osakkaista. Hän huolehtii myös muista kokouksen järjestämiseen liittyvistä tehtävistä.

Jos kukaan osakkaista ei halua huolehtia järjestäytymättömän osakaskunnan kokouksen koolle kutumisesta ja sen muusta järjestämisestä, joku osakkaista voi valtuuttaa haluamansa tahon toimimaan puolestaan.

Jos osakas pyytää, on Maanmittauslaitoksen määrättävä palveluksessaan oleva virkamies, jonka tehtävänä on kiinteistötoimitusten suorittaminen, huolehtimaan kokouksen koolle kutsumisesta ja järjestämisestä osakkaan ilmoittamalla tavalla. Edellä tässä momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamisesta peritään valtiolle maksu noudattaen, mitä valtion maksuperusteissa (150/1992) säädetään.

11 §

Kutsu osakaskunnan kokoukseen on toimitettava kirjallisesti jokaiselle osakkaalle, jonka postiosoite on tiedossa tai joka on ilmoittanut sähköpostiosoitteen tai muun tietoliikenneyhteyden kutsun toimittamista varten.

Jos kaksi tai useammat omistavat osakaskiinteistön yhteisesti, saadaan kokouskutsu sen osalta toimittaa yhdelle yhteisomistajista. Kokouskutsu on kuitenkin toimitettava kaikille niille yhteisomistajille, jotka sitä pyytävät ja ovat ilmoittaneet postiosoitteensa, sähköpostiosoitteensa tai muun tietoliikenneyhteyden tätä varten.

Kutsu on toimitettava vähintään 21 päivää ennen kokousta.

Järjestäytyneen osakaskunnan säännöissä voidaan määrätä, että kokouksesta tiedotetaan osakkailla muulla luotettavalla tavalla.

14 §

Puheenjohtajan tultua valituksi on kokouksessa laadittava äänestysluettelo. Äänestysluettelo tulee hyväksytyksi, jos enemmistö kokouksessa läsnä olevista osakkaista sitä kannattaa.

Osakaskunnan kokouksessa osakasta voi edustaa hänen valtuuttamansa asiamies. Jollei säännöissä toisin määrätä, kukaan ei saa äänestää äänimäärällä, joka on yli kolmekymmentä prosenttia kokouksessa läsnä olevien osakkaiden yhteisestä äänimäärästä.

15 §

Kokouksen päätökseksi katsotaan se mielipide, jonka puolesta enemmistö äänistä on annettu. Äänten mennessä tasan tulee päätökseksi läsnä olevien osakkaiden ja heidän edustamiensa äänten mukaan lasketun enemmistön mielipide. Jos äänet myös siten laskien menevät tasan, äänestyksen tuloksen ratkaisee puheenjohtajan mielipide, jos hän on osakas. Jos puheenjohtaja ei ole osakas tai kun kysymyksessä on vaali, ratkaisee arpa.

Osakaskunnan päätöksen tekemiseen vaaditaan, että päätöstä kannattaa vähintään kaksi kolmannesta äänestykseen osaa ottaneiden yhteisestä äänimäärästä ja vähintään yksi kolmannes äänestäneistä osakkaista, jos päätös tarkoittaa:

- 1) yhteisen alueen tai yhteisen erityisen etuuden taikka sen osan myymistä tai vuokraamista viittä vuotta pitemmäksi ajaksi;
- 2) yhteisen alueen käyttötarkoituksen pysyvää muuttamista;
- 3) osakaskunnan sääntöjen muuttamista;
- 4) velan ottamista;
- 5) osakkaiden suoritettavaksi tarkoitetun maksun määräämistä;
- 6) yhteisten alueiden yhdistämistä tai kiinteistöön kuuluvan alueen liittämistä yhteiseen alueeseen osakkuutta vastaan koskevan sopimuksen hyväksymistä;
- 7) osakkaiden pyydysyksikköjen jakamista vesialueosuuksista poikkeavalla tavalla;
- 8) osakaskunnan tehtävien siirtämistä kalatalousalueen suoritettavaksi; taikka
- 9) yhteisen vesialueen käyttämistä kalastukseen muulla tavoin kuin siten, että kukin osakas tai se, joka laillisesti käyttää hänen kalastusoikeuttaan, kalastaa vesistössä.

16 §

Jos 15 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu päätös koskee yhteisen alueen käyttötarkoituksen muuttamista yhteismetsälain (109/2003) 1 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi yhteismetsäksi, päätös on alistettava Suomen metsäkeskuksen vahvistettavaksi. Päätös on vahvistettava, jos alue soveltuu metsätalouden harjoittamiseen yhteismetsänä. Päätöksen vahvistamista koskeva asia voidaan ratkaista vasta sitten, kun 23 §:n 1 momentissa tarkoitettu määräaika kanteen nostamiseksi on päättynyt tai ratkaisu, jolla tuomioistuin on hylännyt osakaskunnan päätöksen kumoamista koskevan päätöksen, on lainvoimainen.

18 §

Järjestäytyneen osakaskunnan säännöissä on mainittava:

- 1) osakaskunnan nimi ja kotipaikka sekä osakaskunnalle kuuluva yhteinen alue tai yhteinen erityinen etuus;
- 2) hoitokunnan kokoonpano ja toimiaika;
- 3) kenellä on oikeus kirjoittaa osakaskunnan nimi;
- 4) milloin osakaskunnan varsinainen kokous pidetään ja mitä asioita siinä käsitellään;
- 5) osakkailta perittävien maksujen perusteet;
- 6) miten osakaskunnan hallinnon ja varainhoidon tarkastus järjestetään;

7) tilikausi, joka voi olla enintään neljä vuotta, jollei 32 b §:n 2 momentista muuta johdu, ja milloin tilinpäätös on tehtävä;

8) miten osakaskunnan kokous kutsutaan koolle ja muut tiedonannot toimitetaan osakkaille; sekä

9) muut osakaskunnan asioiden hoitoa varten tarpeelliset seikat.

Osakaskunnan säännöt ja sääntöjen muutos on alistettava aluehallintoviraston vahvistettaviksi, ja ne tulevat voimaan, kun vahvistamispäätös on saanut lainvoiman. Aluehallintoviraston on vahvistettava säännöt, jos ne ovat lain mukaiset eikä niistä aiheudu vahinkoa osakkaalle.

20 §

Jollei säännöissä ole toisin määrätty, hoitokunta on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja sekä vähintään puolet muista jäsenistä tai heidän varamiehistään on hoitokunnan kokouksessa läsnä.

Jos hoitokunnan jäsenet ovat asiasta yksimielisiä, hoitokunnan kokous voidaan järjestää siten, että hoitokunnan jäsenet käyttävät päätösvaltaansa täysimääräisesti ajantasaisesti tietoliikenneyhteyden ja teknisen apuvälineen avulla kokouksen aikana.

Päätökseksi tulee se mielipide, jota enemmistö on kannattanut tai, jos äännet menevät tasan, se mielipide, johon puheenjohtaja on yhtynyt.

23 §

Osakkaalla, joka katsoo, ettei osakaskunnan, tai hoitokunnan päätös ole syntynyt laillisessa järjestyksessä taikka että se on muutoin lain tai sääntöjen vastainen, on oikeus moittia päätöstä nostamalla kanne osakaskuntaa vastaan käräjäoikeudessa 60 päivän kuluessa päätöksen tekemisestä. Jos päätöksen johdosta on tehty 23 a §:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus, osakkaalla on kuitenkin oikeus nostaa kanne osakaskuntaa vastaan käräjäoikeudessa 30 päivän kuluessa oikaisuvaatimukseen annetun päätöksen tiedoksisaamisesta. Oikeutta moitekanteen nostamiseen ei ole osakkaalla, joka on kokouksessa myötävaikuttanut päätöksen tekemiseen antamalla sille kannatuksensa.

Jos osakaskunnan, tai hoitokunnan päätöstä on moitittu, tuomioistuimien voi ennen asian lopullista ratkaisemista antaa luvan päätöksen täytäntöönpanoon heti, jos tähän on erityistä syytä eikä täytäntöönpano tee muutoksenhakua hyödyttömäksi.

23 a §

Sen estämättä, mitä 23 §:ssä säädetään, osakas, jonka oikeutta järjestäytyneen osakaskunnan, tai hoitokunnan päätös koskee, voi jollei päätöstä ole alistettava, vaatia osakaskunnan kokoukselta päätöksen oikaisemista sillä perusteella, että päätös ei ole syntynyt laillisessa järjestyksessä taikka on lain, asetuksen tai osakaskunnan sääntöjen vastainen taikka loukkaa hänen oikeuttaan.

Oikaisuvaatimus on esitettävä 21 päivän kuluessa päätöksen tekemisestä. Järjestäytyneen osakaskunnan hoitokunnan on 30 päivän kuluessa oikaisuvaatimuksen tekemisestä kutsuttava osakaskunnan kokous koolle käsittelemään oikaisuvaatimus tai päätettävä samassa ajassa, ettei oikaisuvaatimusta saateta osakaskunnan kokouksen käsiteltäväksi. Hoitokunnalla on myös oikeus itse samassa ajassa ratkaista hoitokunnan tekemää päätöstä koskeva oikaisuvaatimus.

Jollei oikaisua suoriteta, oikaisun pyytäjä voi moittia päätöstä nostamalla kanteen osakaskuntaa vastaan käräjäoikeudessa 30 päivän kuluessa oikaisuvaatimukseen annetun päätöksen tiedoksisaamisesta.

23 b §

Edellä 16 §:ssä ja 18 §:n 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) säädetään. Toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirissä sijaitsee pääosa yhteisestä alueesta. Edellä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettun päätöksen osalta toimivaltainen on lisäksi se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä sijaitsee pääosa niiden kiinteistöjen alueesta, joihin yhteinen erityinen etuus kuuluu.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

27 §

Yhteinen alue tai yhteinen erityinen etuus voidaan ulosmitata osakaskunnan velasta. Ulosottoon sovelletaan, mitä ulosottokaassa (705/2007) on säädetty kiinteän omaisuuden ulosmittauksesta ja myymisestä.

29 §

Jollei hoitokunta tai toimitsija kutsu koolle osakaskunnan kokousta, joka sääntöjen tai kokouksessa tehdyn päätöksen mukaan on pidettävä määrättynä aikana, osakkaalla on oikeus toimittaa kutsu osakaskunnan kustannuksella. Sama koskee sellaisen kokouksen koolle kutsuamista, jota koskeva vaatimus on tehty 9 §:n 2 momentin mukaisesti, jollei kutsua ole toimitettu kolmen viikon kuluessa siitä, kun vaatimus kokouksen pitämisestä esitettiin hoitokunnalle tai toimitsijalle.

33 §

Osakaskunnan säännöistä on lähetettävä Maanmittauslaitokselle ote, josta ilmenevät 18 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tiedot. Maanmittauslaitokselle ja aluehallintovirastolle on lähetettävä tiedot hoitokunnan puheenjohtajasta ja varapuheenjohtajasta tai toimitsijasta ja hänen varamiehestään sekä heidän osoitteistaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Petteri Orpo

..ministeri Etunimi Sukunimi

UOMMO